

Література

1. Андрусів О. Український героїзм у добу війни: філософські та моральні виміри. *Вісник Львівського університету. Серія філософська*. 2023. Вип. 29. С. 112–125.
2. Забужко, О. Планета Полин. Діалоги про українську війну. Київ: Комора, 2022. 304 с.
3. Гнатюк О. Від Майдану до спротиву: культура війни й війна за культуру. *Україна модерна*. 2023. № 1 (36). С. 9–21.
4. Снегирьов, Д. Снегирьова Ю. Нескорена нація: війна за ідентичність. Київ: Наш Формат, 2023. 256 с.

Лопачька Наталія Миколаївна,

кандидат історичних наук, доцент,

*доцент кафедри історії, теорії держави і права та філософії
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

ОСМИСЛЕННЯ ПОНЯТЬ «ВІЙНА» ТА «МИР» В ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЛЮДСТВА

У XXI столітті світ і Україна, зокрема, й надалі зазнають надзвичайно складних викликів і загроз. Черговою загрозою для України ще з 20 лютого 2014 року стала «російсько-українська війна, російська збройна агресія проти України – війна між Росією і Україною, спричинена прямим й опосередкованим застосування збройної сили Російською Федерацією проти суверенітету і територіальної цілісності України» [8]. На превеликий жаль, війна в XXI ст. залишається інструментом й іншим засобом для продовження політики. Сучасний світ – це надзвичайно стрімкий розвиток технологій, а також тенденції, які зумовлюють зміну світових балансів сил і ескалацію локальних конфліктів. Історики, філософи часто зверталися і звертаються сьогодні до проблем: «глобалізація»,

«причин війн», «утвердження миру», «реалізація миру». Важливо усвідомлювати, що в тенденціях сучасної глобалізації світу людство не зуміло повністю відмовитися від війни як інструменту до вирішення економічних, суспільних проблем, територіальних суперечок тощо. Тому актуальними для науковців залишаються питання аналізу природи війни і пошук можливих й безумовних шляхів досягнення миру. Через розуміння, осмислення понять «війна» й «мир» можливе і наукове обґрунтування, і найважливіше – це практичне втілення тих інструментів у геополітичній, дипломатичній сфері, які безумовно не дозволять початку розгортання війни як явища. Проблема досягнення і збереження миру актуальна сьогодні для України, а також і для світу в цілому, що визначає її глобальний аспект.

«Виклики війни у сучасному світі дедалі частіше спонукають наукову спільноту звертатися до витоків і розуміння найціннішого для людства – ідеї миру. Вважаємо, що історичне осмислення і розуміння засад концепту ідеї миру сприятиме появі наукових праць, де системно і конструктивно досліджуватиметься проблема. З іншого боку, історична наука сприяє й формулюванню причинно-наслідкових зв'язків, що, безумовно, важливо у осмисленні ідеї миру, а найголовніше – такі наукові ревізії можуть бути підґрунтям до усвідомлення людством вагомості миру та мирного співіснування без збройної агресії і війни» [4, с. 803].

Осмислення понять «війна» та «мир», досягнення людством миру і уникнення війни – це глобальні проблеми, які підіймалися філософами ще у часи античності, а упродовж середньовіччя, нового часу і на сучасному етапі детально продовжували й продовжують вивчатись дослідниками, науковцями. Давньогрецький мислитель Платон у праці «Держава» [7] характеризував ідеальну державу і наголошував, що остання має забезпечувати існування суспільства без війни. Іммануїл Кант у книзі «Вічний мир: філософський нарис» (1795 р.) [9] запропонував програму миру, яку повинні дотримуватися держави, а також за яких умов державні уряди можуть реалізувати таку діяльність, яка б забезпечувала не лише припинення військових

дій, а й основу для побудови миру. Ідея миру, мир як явище і засіб для припинення війни стали предметом дослідження у працях: В. І. Гусєва [2], І. О. Панафідіна [5], Б. О. Парахонського та Г. М. Яворської [6].

Учені різних історичних епох у осмисленні поняття «війна» визначали сутність і причини, обґрунтовували позитивні і негативні її наслідки. «Геродот, наприклад, називав війну батьком і причиною всього. Г. Гегель писав, що високе призначення війни полягає в тому, що, завдяки їй, зберігається моральне здоров'я народів. Він порівнював війну з вітром, який не дає озеру загнивати, що з ним обов'язково сталося б при тривалому затишші [3, с. 122]. Важливо, що не всі дослідники минулого схилялися до думки, що війна – це інструмент для вирішення міждержавних стосунків, територіальних претензій. І. Кант у праці «Вічний мир: філософський нарис» (1795 р.) наголошував, що співпраця держав, які мають республіканський устрій, у економічній сфері можуть досягнути «вічного миру» [9]. Дослідник вважав, що владі від громадян правової держави надзвичайно важко буде отримати згоду на початок військових дій.

«Одним з ключових аспектів сучасної філософії війни є концепція гуманітарної відповідальності, відома також як «Responsibility to Protect». Це вчення підкреслює обов'язок міжнародного співтовариства запобігати геноциду та воєнним злочинам, а також втручатися, коли держави не можуть або не бажають захищати своїх громадян. Важливо підкреслити, що ця концепція викликає численні етичні дилеми, оскільки втручання може призвести до ще більших страждань і конфліктів» [1, с. 21].

«Тривалий час, а саме після двох світових війн та процесів глобального протистояння в умовах холодної війни, у геополітиці набула пріоритету пацифістська парадигма мислення. Ідея миру ставала ключовою, а мир – як гарант до мирного світового співіснування демократичного представництва. Політики, очільники держав зобов'язані володіти навиками стратегічного мислення, оскільки від його рівня залежатиме чи буде їхня країна реалізовувати мирні засади існування чи вдасться до військових конфліктів» [4, с. 808].

Таким чином, зважаючи на процес всесвітньої, економічної, політичної та культурної інтеграції й уніфікації тобто – глобалізації сучасний світ, безумовно, має дбати про зменшення загроз міждержавних війн. Важливо, щоб усі сучасні держави дбали про вирішення конфліктних ситуацій виключно мирним шляхом. Усередині країн державні уряди мають спрямовувати свою політику на уникнення внутрішніх конфліктів, убезпечення від терористичних актів, громадянських війн. Завдання сучасних науковців полягає у подальшому детальному осмисленні, розумінні понять «війна» та «мир». Адже теоретичне дослідження сприятиме ґрунтовному вивченню проблеми, що пов'язана із убезпеченням людства від найстрашнішого – війни, а практично дозволить віднайти дієві способи та інструменти для захисту людства від локальних, регіональних, міждержавних війн.

Література

1. Букіна Т., Ямпольцев П. Філософія війни і миру у XXI століття. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2024. Випуск 55. С. 19-25.
2. Гусев В. І. І. Кант: філософське обґрунтування ідеї світу. *Наукові записки НаУКМА*. 2000. Т. 18: Філософія та релігієзнавство. С. 8-16.
3. Кіндратець О. Проблеми війни і миру в третьому тисячолітті. *Політичний менеджмент*. № 2 (41). 2010. С. 119-127.
4. Лопатська Н.М. Концепт ідеї миру: історичні засади формування та сучасне розуміння. *Актуальні питання у сучасній науці» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)*. Випуск № 7(13). Київ, 2023. С. 799-811.
5. Панафідін І. О. Філософська ідея миру: становлення та еволюція. *Актуальні проблеми духовності: зб. наук. праць / відп. ред. Я. В. Шрамко. Кривий Ріг, 2011. Вип. 12. С. 345-355.*
6. Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл: монографія. Київ: НІСД, 2019. 560 с.

7. Платон. Держава. Київ: Основи, 2000. 355 с. URL: <http://litopys.org.ua/plato/plat.htm> (дата звернення 14.05.2025).

8. Російсько-українська війна (з 2014). Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: surl.li/oqssdm (дата звернення: 14 травня 2025).

9. Kant I. Zum ewigen Frieden. Ein philosophischer Entwurf. Project Gutenberg eBook. 2014. URL: <https://www.gutenberg.org/cache/epub/46873/pg46873-images.html#Pg003> (дата звернення 15.05.2025).

Мельничук Мар'яна Василівна,
Учениця 5-Б класу Обарівського ліцею
Городоцької сільської ради Рівненського р-ну Рівненської області

МІЙ РІДНИЙ ГЕРОЙ

Ось уже три роки, як я не бачу свого тата, тому що він захищає нашу Батьківщину від ворогів.

Я дуже за ним сумую та постійно молюся за нього. Він служить у п'ятдесят сьомій бригаді у місті Вовчанськ. Я знаю, що там дуже страшно, гине багато людей. Тато рідко телефонує, але ніколи не розповідає про війну. Він дуже веселий, жартує зі мною, хоча мені хочеться плакати.

Мій тато для мене герой. Я не хочу ніяких нагород, єдине моє бажання – побачити тата живим, і щоб він завжди був зі мною.

Я захоплююсь його сміливістю, вмінням виходити з будь-якої ситуації, приймати важливі рішення.

Війна нас розлучила, але я вірю, що Україна переможе завдяки таким людям, як мій тато, мій рідний герой.

Тату, повертайся живим!

Слава Україні! Героям слава!